

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет музичного мистецтва

Кафедра естрадного та народного співу

СОЛЬНИЙ СПІВ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
025 «Музичне мистецтво»,
ОП «Народний спів»
I курс

Харків – 2023

УДК 784.4
С 60

Друкується за рішенням науково-методичної ради
Харківської державної академії культури
(Протокол № 9 від 29.03.2023 р.)

Рецензенти:

Манько С. Б., кандидат мистецтвознавства, зав. кафедри естрадного та народного співу
Харківської державної академії культури

Щепакін В. М., доктор мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури

Укладач:

В. В. Осипенко, кандидат мистецтвознавства, доцент

С 60 Сольний спів : прогр. та навчально-методичні матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», спеціалізації «Народний спів» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музич. мистецтва, Каф. естрадного та нар. співу ; [уклад. В. В. Осипенко]. Харків : ХДАК, 2023. 21 с.

Зміст курсу спрямовано на отримання слухових та вокальних навиків, практичне засвоєння системних знань через вивчення, створення власних інтерпретацій та сольного виконання яскравих різножанрових зразків народнопісенної традиції різних регіонів України, обробок народних пісень, а також оригінальних творів для народного голосу.

Для викладачів, здобувачів вищої освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво», слухачів системи підвищення кваліфікації та післядипломної освіти.

УДК 784.4(073)

**Програма навчальної дисципліни
«Сольний спів»**

I. Опис навчальної дисципліни

Предмет курсу : сольне виконання яскравих різножанрових зразків народнопісенної традиції різних регіонів України, обробок народних пісень, а також оригінальних творів для народного голосу. Робота над створенням нових виконавських версій традиційного сольного репертуару.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	<u>Обов'язкова</u>	
	Спеціальність 025 Музичне мистецтво		
Індивідуальна наукова робота або аналоги (назва)	Освітня програма: Народний спів	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 180		1-й	
		Семестр	
		1 - 2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи – 3,95	Ступінь: Бакалавр	Лекції	
		год.	год.
		Практичні, семінарські	
		68 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		112 год.	год.
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю: іспит – 1, 2 сем.			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для очної форми навчання – 68/112 (0,6)

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Під час вивчення навчальної дисципліни «Сольний спів» здобувачі отримують уявлення про українське вокальне мистецтво, що сформувалось з етнокультурного джерела пісенно-фольклорної традиційності та знайомляться з такими напрямками сольного вокального виконавства як народно-академічний та традиційний спів.

Метою навчальної дисципліни -- є підготовка здобувачів до майбутньої діяльності в якості сольного виконавця народних пісень. При проведенні практичних занять та під час самостійної роботи здобувачів кваліфікаційного рівня «бакалавр» відбувається засвоєння ними специфіки народного виконання, зокрема вироблення якостей інтонаційної впевненості та самостійності. Певна увага приділяється засвоєнню та опануванню різними регіональними співочими стилями.

У межах реалізації компетентнісного підходу до підготовки фахівців навчальна дисципліна має забезпечити формування у здобувачів вмінь та здатностей, пов'язаних із розумінням специфіки регіональних співочих манер, виконавських стилів, особливостей репертуару, а також основи режисури народної пісні.

Завдання навчальної дисципліни.

1. - підготувати майбутнього фахівця до професійної виконавської діяльності в якості співака народного напрямку;
2. прищепити необхідні навички сольного виконавства;
3. вдосконалити вокальну техніку;
4. виховати інтонаційно-ладовий та вокальний слух;
5. ознайомити зі стилями і манерою народного співу різних регіонів України;
6. опанувати різні регіональні манери співу,
7. засвоїти специфіку українських мовних діалектів;
8. розвинути художнє мислення, висвітити комплекс виражальних засобів інтерпретації творів;
9. засвоїти краці зразки народної пісенної спадщини України.

Ш Компетентності та результати навчання

Відповідно до освітньо-професійної програми навчальна дисципліна формує наступні компетентності та результати навчання:

а) компетентності:

Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність до професійного спілкування державною мовою (усно та письмово).
	ЗК 4. Здатність до розв'язання проблем, набуття гнучкого та креативного способу мислення, яке дає можливість осмислити та вирішити проблеми і задачі, які стоять перед фахівцями з музичного мистецтва в умовах сучасних творчо-мистецьких реалій.
	ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	ЗК 13. Здатність виявляти ініціативу та лідерські якості.
	ЗК 14. Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій, а також володіти засобами їх впровадження.

	ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати власні творчі й педагогічні рішення та спроможність планувати і здійснювати на їх основі творчо-виконавську і педагогічну практику.
Фахові компетентності	ФК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської вокальної майстерності народного напрямку.
	ФК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у сольній виконавській діяльності.
	ФК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва та надбання національної музичної культури.
	ФК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності з мистецької реконструкції у сфері народно-пісенного виконавства.
	ФК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу народної пісні та її мистецького втілення в композиторській творчості.
	ФК 11. Здатність оперувати професійною термінологією
	ФК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
	ФК 16. Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.
	ФК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, етномузикознавчої, виконавської та педагогічної діяльності.
ФК 18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві.	

б) результати навчання:

Програмні результати навчання	ПРН 1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та вокально-технічну майстерність співака народного напрямку на належному фаховому рівні.
	ПРН 2. Володіти методами та навичками сольного співу народних пісень, творів української класики та сучасних композиторів, репетиційної роботи та концертних виступів.
	ПРН 3. Демонструвати володіння техніками, прийомами та методиками у вокально-виконавській діяльності, знання регіональних стилів та пісенного репертуару народного напрямку.
	ПРН 4. Вивчати, транскрибувати та аналізувати народні пісенні твори

	виокремлення їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
	ПРН 5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його виконавську версію: винаходити оптимальні шляхи вирішення виконавських проблем, відтворювати емоційно-образний зміст пісні, створювати художній образ за допомогою комплексу вокально-виражальних та сценічних засобів.
	ПРН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками для жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору в процесі створення виконавських та педагогічних інтерпретацій.
	ПРН 15. Використовувати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва у фаховій виконавській та педагогічній діяльності.
	ПРН 20. Демонструвати володіння основами сучасної сценічної презентації народно-пісенного жанру, специфіки його художньо-постановочної роботи та основ режисури народної пісні.
	ПРН 21. Застосовувати теоретичні знання з української народної музичної творчості, з теорії та історії вокального мистецтва, історії української вокальної школи у вокально-виконавській та педагогічній діяльності.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Сольний спів» визначається як середньозважена величина, залежна від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Основний засіб діагностики успішності навчання — іспит.

Навчальна програма курсу «Сольний спів» передбачає практичний вихід у формі виступу-звіту викладачам кафедри на академічних концертах (2 рази на рік), іспитах. Цей практичний вихід – головна форма контролю засвоєння дисципліни. Здобувач повинен виконати певну кількість творів конкретних жанрів та продемонструвати рівень засвоєння завдань поточного семестру.

Підсумковий контроль засвоєння знань та вмінь здійснюється у формі іспитів (I, II семестри). Іспити проводяться у формі академічного концерту (публічне виконання відповідно двох та трьох програмних творів). Передбачено періодичні (рубіжні) етапи контролю у формі перевірки практичних вокально-виконавських завдань на кожному модульному тижні – академічні концерти (публічне виконання двох програмних творів), контрольні уроки, поточна перевірка знання здобувачами музично-літературного тексту творів вокально-педагогічного репертуару та вміння його вірно відтворювати під час співу, перевірка якості виконання завдань самостійної роботи здобувачів.

Рівень досягнення запланованих результатів навчання з дисципліни «Сольний спів» перевірятиметься за допомогою таких форм контролю:

– іспит (у формі академічних концертів);

- перевірка практичних вокально-виконавських завдань (у формі публічних виступів, контрольних занять);
- перевірка завдань самостійної роботи;
- вокальні виступи на творчих заходах, конкурсах та фестивалях;
- інші види індивідуальних завдань.

Передбачено періодичні (рубіжні) етапи контролю рівня опанування навчальної програми дисципліни у формі перевірки практичних вокально-виконавських завдань: публічний виступ; контрольні уроки, поточна перевірка знання здобувачами вищої освіти музично-поетичного тексту творів та вміння його вірно і виразно відтворювати, перевірка якості виконання завдань самостійної роботи та вокальні виступи на творчих заходах.

Оцінювання знань здійснюється за 100 бальною рейтинговою шкалою. Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю (до 60 балів), пов'язана із творчо-виконавською специфікою навчальної дисципліни «Сольний спів» передбачає обов'язкове сценічне виконання програми під час іспиту.

Критерії оцінювання результатів навчання:

Критерії оцінки Оцінка здобувачеві освіти за атестаційний залік виставляється за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Виконання кожного твору оцінюється окремою оцінкою «відмінно», «добре», «задовільно» чи «незадовільно». Загальна оцінка за виконання програми підраховується як середньоарифметичне значення оцінок, отриманих за виконання кожного твору. Оцінка «відмінно» може бути поставлена лише у тому випадку, якщо жоден із творів екзаменаційної програми не оцінено нижче оцінки «добре».

Оцінка «**відмінно**» (за системою ECTS – **A**) виставляється, якщо здобувач продемонстрував сформовану манеру співу на ґрунті природних здібностей та особливостей регіонального співочого стилю свого краю. Яскраві вияви володіння необхідними вокально-технічними вміннями, логічне фразування, яскраві виражені жанрово-функціональні особливості, колорит регіональної манери співу, чистоту та виразність інтонації, відповідну сценічну поведінку та артистизм.

Оцінка «**добре**» (за системою ECTS – **B**) ставиться у випадку, коли під час виконання здобувач допустив деякі неточності вокально-технічного або інтонаційно-виразного характеру. Продемонстровано володіння необхідними вокально-технічними вміннями та навичками сольного співу народного напрямку, логічне фразування, яскраві виражені жанрово-функціональні особливості, колорит регіональної манери співу, чистоту та виразність інтонації, відповідну сценічну поведінку та артистизм.

Оцінка «**добре**» (за системою ECTS – **C**) ставиться, якщо здобувач при виконанні програми виявив недостатність внутрішнього контролю за емоційно-психічним станом та концертної витримки. Продемонстрував професійно грамотне виконання пісенного матеріалу, виявив помітний розвиток у формуванні правильного «оперного» звучання, єдиного резонування, кантилени, вірного фразування, органічної артикуляції, природної вимови, відповідної сценічної поведінки.

Оцінка «**задовільно**» (за системою ECTS – **D**) виставляється за наявність у виконанні здобувача освіти декількох суттєвих неточностей стосовно логіки фразування,

використання специфічних вокальних прийомів локальних співочих манер. Професійно грамотне виконання пісень, без помилок, виявляється недостатнє володіння вокальною технікою.

Оцінка «задовільно» (за системою ECTS – E) виставляється, якщо під час виконання допущено ряд суттєвих помилок, коли здобувач не розкриває художньо-образний зміст творів. При виконанні програми допущені помилки, порушена логіка фразування і побудова композиції виконавської версії. При виконанні виявляється недостатнє володіння голосом та вокально-технічними навиками.

Оцінка «незадовільно» (за системою ECTS – FX) вказує на те, що здобувач не оволодів вокально-технічними навиками традиційного сольного співу, не демонструє себе і незнання пісенного матеріалу, який винесено на іспит.

IV. Зміст і структура дисципліни

Структура навчальної дисципліни складається з 4 розділів, які містять 7 тем, пов'язаних між собою змістовими складовими:

V. Тематичний план курсу

Тематика дисципліни					
Тема, план лекції	Форма заняття	Література	год. практичн	Самост. роб	Разом
Тема 1. Знайомство з функціями сольного традиційного співу та естетикою народної пісенної творчості. 1. Найдавніші форми сольного співу в традиційній культурі України. 2. Особливості функціонування співочого апарату та природа вокальної фонації. 3. Робота з аудіозаписами : аналіз та наслідування. 4. Опанування народно-пісенних творів, обробок народних пісень	Індивідуальні заняття	1, 2, 5, 9	8	16	24
Тема 2. Засвоєння системи дихальних вправ. 1. Унікальна дихальна гімнастика для співаків. 2. Вправи на фіксацію відчуття опори дихання. 3. Робота	Індивідуальні заняття	2, 4, 5, 15	9	16	25

аудіозаписами : аналіз та наслідування. 4. Опанування 1 народнопісенного твору					
Тема 3. Знайомство з найдавнішими жанрами народнопісенної традиції, «колискою» вокального мистецтва 1. Вокальна «абетка» співаків народного напрямку 2. Генетичний зв'язок -емоція – думка – інтонація. 3. Робота з аудіозаписами : аналіз та наслідування 4. Опанування 1 народнопісенного твору або обробки народної пісні	Індивідуальні заняття	2, 5, 14	8	16	24
Тема 4. Усвідомлення та практичне засвоєння типів співочого дихання. Визначення та фіксація відчуття опори звука 1. Три фази співочого дихання. 2. Типи дихання. 3. Відпрацювання вправ на дихання. 4. Робота з аудіозаписами : аналіз та наслідування 5. Опанування 1 народнопісенного твору.	Індивідуальні заняття	2, 5, 13	9	16	25
Тема 5. Визначення та практичне засвоєння особливостей виконання веснянок. 1. Інтонації кличування (мовні окличні абозвертальні конструкції). 2. Експресія веснянок-закличок. Моторний характер танкових та ігрових веснянок. 3. Робота з	Індивідуальні заняття	1, 5, 9, 13, 14, 15	11	16	27

аудіозаписами : аналіз та наслідування 4. Опанування 2 –весняної обробки народних пісень або сучасних творів.					
Тема 6 Режими роботи гортані. 1. Відрізки однорідного звучання 2. Яскраво виражені, «чисті» (без змішування) реєстри в традиційному виконавстві. 3. Робота з аудіозаписами : аналіз та наслідування 4. Опанування народнопісенного твору, обробки народної пісні або сучасного твору.	Індивідуальні заняття	9, 12, 13, 14	11	16	27
Тема 7 Знайомство з різновидами вокально-тембрової традиції України 1. Співнасиченого грудного забарвлення 2. Специфіка манери з використанням «чистого» головного реєстру жіночих голосів (без «прикриття» звуку). 3. Мікстова манера в традиційному сольному виконавстві 4. Робота з аудіозаписами : аналіз та наслідування 5. Опанування 2 народнопісенних творів, обробки народної пісні або сучасних творів.	Індивідуальні заняття	9, 12, 13, 14	12	16	28
Разом			68	112	180

VI. Зміст курсу

РОЗДІЛ 1.

Тема 1. Знайомство з функціями сольного традиційного співу та естетикою народної пісенної творчості.

Теоретична частина. Найдавніші форми сольного виспівування, що донині фокусують у собі генетичне коріння традиційної народної культури. Головним завданням творчої діяльності сучасного співака народного напрямку є

забезпечення життєздатності пісенної традиції певного регіону.. Оволодіваючи виконавською манерою в різних формах фольклорного співу, студенти набувають компетентності в особливостях функціонування співочого апарату та природі вокальної фонації, формують відчуття національної самоідентичності, набувають достатній слуховий та виконавський досвід.

Практична частина. Ознайомлення з аудіо-записами. Розучування пісенного матеріалу. Відпрацювання одного з найважливіших навиків – співу за принципом резонування, знаходження для голосу звукового спектру, сприятливого для вивільнення обертонів.

Тема 2. Засвоєння системи дихальних вправ.

Теоретична частина. Дихальна гімнастика – унікальний оздоровчий метод, створений як спосіб відновити працездатність співаків, що втратили голос. Вправі скорочують шлях до розуміння та відчуття співу на опорі дихання, покращують красу тембру, розширюють діапазон голосу.

Щоденна гімнастика-захист співаків від голосової перенапруги та професійних хвороб.

Практична частина. Знайомство та відпрацювання 11 вправ основного комплексу: “Долоньки”, “Погончики”, “Насос”, “Киця”, “Обійми плечі”, “Великий маятник”, “Повороти голови”, “Вушка”, “Маятник головою”, “Перекочування”, “Кроки”. Розучування пісенного матеріалу. Прослуховування аудіо-записів.

РОЗДІЛ 2.

Тема 3. Знайомство з найдавнішими жанрами народно-пісенної традиції, «колискою» вокального мистецтва.

Теоретична частина. Календарно-обрядові пісні – генетична основа співу, вокальна «абетка» для співаків народного напрямку. Їх яскравий образний світ поєднує у сприйнятті співака-початківця зміст – емоцію – асоціативні зв'язки - вокально-мовну інтонацію. У вищому навчальному закладі занурення у глибинні джерела національної пісенності проходить вже не тільки на інтуїтивному (підсвідомому) рівні, але і на інтелектуальному (свідомому) - вивченні генетичних зв'язків емоція – думка – інтонація. Ці жанри насичені елементами звуконаслідування, що активізує творчий пошук інтонацій, адекватних звукам живої природи.

Практична частина. Ознайомлення з аудіо-записами обрядових пісень. Розучування пісенного матеріалу. Усвідомлення та відпрацювання відчуття особливого внутрішнього стану (пов'язаного з функціональним спрямуванням, езотеричним змістом), необхідного для виконання обрядових пісень. Засвоєння навиків виконання кличних та спонукальних інтонацій, вигуків.

Тема 4. Усвідомлення та практичне засвоєння типів співочого дихання. Визначення та фіксація відчуття опори звука.

Теоретична частина. Навчатись співати – це навчатись керувати диханням та співочим емоційним настроєм. Три фази співочого дихання. Перетворення дихального процесу з автоматичного неконтрольованого на вольовий. Момент затримки дихання активізує та організує дихальний апарат перед фонацією, створює відчуття опори дихання. Типи дихання:

- грудне – найбільш активно працюють'язигрудноїклітини, діафрагма малорухла, живіт під час вдиху утягається, дихання поверхневе;
- змішане – грудо-черевне дихання – активно працюють'язигрудної та черевної порожнин і діафрагма;
- черевне (діафрагматичне) – активно скорочуються діафрагма та м'язи черевної порожнини.

Змішане дихання. Типи вдиху. Вправи на відпрацювання професійного співочого дихання.

Практична частина. Усвідомлення трьох фазності співочого дихання. Відпрацювання вправ на дихання. Робота над оволодінням навиками затримки дихання, гальмування видиху, відчуття опори. Розучування пісенного матеріалу. Робота з аудіо-записами.

РОЗДІЛ 3.

Тема 5. Визначення та практичне засвоєння особливостей виконання веснянок.

Теоретична частина. Експресія веснянок-закличок. Інтонації кличу-гукання (мовні окличні абозвертальні конструкції). Найдавніші антифони. “Гуканки” – церелікти колишніх магічних вигуків, що мали відлякувати зиму та запрошувати птахів з Весною. Ритуально-піднесений, радісний емоційний стан. Поєднання співу з функціональними рухами. Моторний характер танкових та ігрових веснянок.

Практична частина. Робота з аудіо-записами (аналіз виконання, практика наслідування). Розучування пісенного матеріалу. Відпрацювання відчуття піднесеного стану, пружності ритмічної основи, тембрової насиченості звуку («магічності»), природності виголошення поетичного тексту, «органіки» виконання закличних інтонацій.

РОЗДІЛ 4.

Тема 6. Регістри голосу. Режим роботи гортані.

Теоретична частина. Відрізки однорідного звучання. Фізіологічні механізми голосоутворення. Дворегістрові, трирегістрові голоси. Досягнення регістрової однорідності – критерій академічної манери співу. Яскраво виражені, «чисті» (без змішування) регістри в традиційному виконавстві.

Практична частина. Ознайомлення з аудіо-записами сольних пісень різних регіонів України. Визначення особливостей використання регістрів у різних співочих традиціях. Виявлення особливостей природних здібностей студентів та відповідно найближчої природи регіональної манери співу. Розучування пісенного матеріалу.

Тема 7. Знайомство з різновидами вокально-тембрової традиції України.

Теоретична частина. Три головних різновиди вокально-тембрової традиції України. 1. Жіночі тембри грудного забарвлення (східні області і Подніпров'я). 2. Використання «чистого» головного регістру жіночих голосів у специфічно народному плані, без «прикриття» звуку. 3. Використання міксту. Вирішальна роль формантної структури місцевих говорів (зона концентрації енергії мовлення).

Практична частина. Ознайомлення з аудіо-записами гуртових та сольних пісень різних регіонів України. Визначення особливостей регіональних співочих стилів. Розучування пісенного матеріалу.

VII. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

РОЗДІЛ 1.

Тема 1. Знайомство з функціями сольного традиційногоспіву та естетикоюнародноїпісенноїтворчості.

Мета: Ознайомитися з функціональними основами традиційногоспіву. Відпрацювати навички співу за принципом резонування.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо-записи.

Література: [1; 14; 17]

Дискографія: [1; 2; 7]

Тема 2. Засвоєння системи дихальних вправ.

Мета: Засвоїти вправи дихальної гімнастики. Організувати систематичну щоденну роботу студентів над розвитком професійного дихання.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо-записи.
3. Відпрацювати вправи дихальної гімнастики.
4. Організувати режим дня, необхідний для систематичної щоденної роботи над відпрацюванням професійного співацького дихання, зміцненням м'язів дихальної системи.

Література: [9; 17]

Дискографія: [1; 2; 7; 17]

РОЗДІЛ 2.

Тема 3. Знайомство з найдавнішими жанрами народної пісенної традиції, «колискою» вокального мистецтва.

Мета: Ознайомитись з вокальною «абеткою» співаків народного напрямку, генетичною основою співу календарно – обрядовою пісенною традицією.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо- та відео-записи.
3. Проаналізувати характерні риси прояву жанрової функціональності (дії, приурочення, виконання, специфіка ритмо мелодики).
4. Ознайомитися з літературою стосовно календарно-обрядової традиції України.

Література: [1; 4; 13; 14; 17]

Дискографія: [1; 2; 7; 12; 15; 16; 17;]

Тема 4. Усвідомлення та практичне засвоєння типів співочого дихання. Визначення та фіксація відчуття опори звука.

Мета: Практично засвоїти типи співочого дихання. Відпрацювати навички співу на опорі.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо-записи.
3. Проаналізувати виконавські прийоми для можливості свідомого наслідування.
4. Відпрацювати вправи на розвиток професійного дихання.

Література: [3; 6; 8; 9]

Дискографія: [1; 2; 7]

РОЗДІЛ 3.

Тема 5. Визначення та практичне засвоєння особливостей виконання веснянок.

Мета: Практично засвоїти виконавські прийоми, характерні традиційному співу веснянок.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо-записи.
3. Проаналізувати виконавські прийоми для можливості свідомого наслідування (ритуально-піднесений, радісний емоційний стан, вигуки, інтонації кличу-гукання, «недоспівування» останнього складу, «під'їзди», «з'їзди» від звуку вгору чи вниз, короткесуміжнощабельне коливання голосу, акцентування, інтонаційні варіанти співу).

Література: [1; 4; 14; 15; 16; 17]

Дискографія: [1; 2; 7; 12]

РОЗДІЛ 4.

Тема 6. Регістри голосу. Режим роботи гортані.

Мета: Вивчити регістри голосу. Практично засвоїти режим роботи гортані. Виявити характерні особливості природи звуку видобування студента.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо-записи.
3. Проаналізувати виконавські прийоми для можливості свідомого наслідування.

Література: [3; 6; 8; 10]

Дискографія: [1; 2; 7; 12]

Тема 7. Знайомство з різновидами вокально-тембрової традиції України.

Мета: Практично засвоїти типи співочого дихання. Відпрацювати навички співу на опорі. Виявити характерні особливості природних здібностей студентів та відповідно найближчої природі регіональну манеру співу.

Завдання:

1. Вивчити пісні, щорозглянуті на занятті, напам'ять.
2. Прослухати відповідні аудіо-записи.

3. Проаналізувати характерні регіональні виконавські прийоми для можливості свідомого наслідування (“тремтіння” волинського співу, поліське “йодлювання” та “вокалізація шиплячих”, “камерне” звучання буковинського співу, горловий вивід Слобожанщини та інш.)
Література: [1; 2; 4; 14; 15; 17]
Дискографія: [1; 2; 5; 6; 8; 9]

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Джерела сольної виконавської традиції
2. Жанрова основа традиційного одиночного співу
3. Виконавські особливості сутосольних традиційних жанрів: колискова, забавлянка, плач,
4. Жанр та особливості побутування пісні, що вивчається
5. Регіон побутування пісенного зразка та характеристика регіонального співочого стилю
6. Зразки для наслідування та аналізу виконавських особливостей
7. Вправи для вироблення близької позиції звуку
8. Характер вдиху та видиху в системі дихальної гімнастики. Значення гімнастики у вихованні професійних навиків та в творчій діяльності співака
9. Порядок вправ основного комплексу
10. Вправи для щоденної роботи над відчуттям опори дихання та опори звуку
11. Режим дня, необхідний для систематичної щоденної роботи над відпрацюванням професійного співацького дихання та зміцненням м'язів дихальної системи
12. Жанр та особливості побутування пісні, що вивчається
13. Регіон побутування пісенного зразка та характеристика регіонального співочого стилю
14. Зразки для наслідування та аналізу виконавських особливостей
15. Вправи для вироблення близької позиції звуку
16. Проаналізувати характерні риси прояву жанрової функціональності (дії, приурочення, виконання, специфіка ритмо мелодики).
17. Виконавські особливості календарно-обрядових жанрів пісенної традиції України
18. Основні відмінності професійного співочого дихання
19. Типи співочого дихання
20. Визначити принципи парадоксального дихання
21. Визначення опори дихання та опори звуку
22. Вправи для щоденної роботи над відчуттям опори дихання та опори звуку
23. Режим дня, необхідний для систематичної щоденної роботи над відпрацюванням професійного співацького дихання та зміцненням м'язів дихальної системи

VIII. Методи навчання

Практичні заняття з сольного співу проводяться з використанням різноманітних методів, а саме: музично-педагогічний метод (правильно

підібраний вокально-педагогічний репертуар), показ голосом, показ м'язових прийомів, фонетичний метод, словесне пояснення, роз'яснення теоретичних питань, використання ТЗН (аудіо запис вокального виконання здобувача, фоно-, відео файли на електронних носіях професійного виконання програмного вокального репертуару), виконання вокально-технічних вправ і художнього репертуару перед дзеркалом (метод зорового самоконтролю здобувача), самостійна робота над технічними рухово-співацькими вправами і вокально-педагогічним репертуаром, робота у фонотеках, бібліотеках та в Інтернеті, відвідування концертів, музично-театральних вистав.

ІХ. Методи контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	поточна перевірка знання здобувачами музично-літературного тексту творів вокально-педагогічного репертуару та вміння його вірно відтворювати під час співу
2.	Періодичний	періодичні (рубіжні) етапи контролю у формі перевірки практичних вокально-виконавських завдань – академічні концерти (публічне виконання двох (I-II семестри) програмних творів), контрольні уроки
3.	Самостійна робота	перевірка якості виконання завдань самостійної роботи здобувачів.
4.	Підсумковий контроль	здійснюється у формі іспиту (I-й та II семестр). Іспити проводяться у формі академічного концерту (публічне виконання трьох програмних творів).

Х. Розподіл балів, які отримують здобувачі

1	Тема	Тема 2	Тема 3	Тема 4	підс. кон троль іспит
	15%	15%	15%	15%	40%
	(семестр 1-й)	(семестр 1-й)	(семестр 2-й)	(семестр 2-й)	Екзаменацій-на Сесія

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)

1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)
------	--

ХІ. Методичне забезпечення

№	Найменування	Номер теми
1.	програма навчальної дисципліни;	1-4
2.	силабус;	1-4
3.	методичні матеріали для самостійної роботи студентів та завдання для поточного оцінювання навчальних досягнень студентів;	1-4
4.	нотний вокальний фонд; ілюстративні матеріали; фонозаписи, інформаційні ресурси;	1-4
5.	музичний інструмент (фортепіано, баян)	1-4

Навчальна дисципліна «Сольний спів» передбачає під час аудиторних годин індивідуальних занять з викладачем та підсумкового контролю засвоєння знань та вмінь з навчальної дисципліни використання музичного супроводу на фортепіано та (або) баяна (у виконанні професійного концертмейстера) під час співу.

Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД), ілюстративні матеріали, аудіозаписи.

ХІІ. Список рекомендованої літератури

Основна

1. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів : актуалізація звичаєвої традиції : навч. посіб. / О. Бенч-Шокало — К. : Ред. журн «Укр. світ», 2002. — 440 с. : ілюстр., ноти.
2. Боярська Н. Особливості традиційного вокального виконавства на західному Поліссі (на матеріалах традицій Рівненського Полісся) / Н. Боярська, Л. Гапон // Етнокультурна спадщина Полісся / Н. Боярська, Л. Гапон ; упоряд. В. П. Ковальчука. — Рівне : Перспектива, 2004. — Вип. 5. — С. 192–197.
3. Грица С. Традиція та імпровізація в пісенному виконавстві / С. Грица // Нар. творчість та етнографія. — 1997. — № 3. — С. 59–71.
4. Євтушенко Д. Питання вокальної педагогіки. Історія, теорія, практика / Д. Євтушенко, М. Г. Михайлов-Сидоров. — К. : Мистецтво, 1963. — 337 с.
5. Єфремов Є. Дослідження народно-пісенного виконавства через моделювання інваріанта пісні / Є. Єфремов // Українське музикознавство : [зб. наук. пр.]. — К., 1985. — Вип. 20. — С. 79–99.
6. Завальнюк А. Ф. Українські літні обряди та пісні : навч. посіб. з муз. фольклору та етнографії для вчителів загальноосвіт. шк., студ. вищ. пед. і муз. закл. освіти / А. Ф. Завальнюк. — Вінниця : Нова книга, 2008. — 304 с. : ноти, фотогр., ілюстр.
7. Іваницький А. І. Український музичний фольклор : підруч. для вищ. учб. закл. / А. І. Іваницький. — Вінниця : Нова книга, 2004. — 320 с.
8. Іваницький А. І. Історична Хотинщина: музично-етнографічне дослідження : зб. Фольклору : навч. посіб. з муз. фольклористики для вищ. навч. закл. культури і мистец. І–IV рівнів акредитації / А. І. Іваницький. — Вінниця : Нова книга, 2007. — 576 с. : ноти, фотогр.

9. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика (методологія і методика) : навч. посіб. / А. І. Іваницький. — К. : Заповіт, 1997. — 392 с. : ілюстр.
10. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями) : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистец. I–IV рівнів акредитації / А. І. Іваницький. — Вінниця : Нова книга, 2008. — 520 с.
11. Коломоєць О. М. Хорознавство / О. М. Коломоєць. — К., 2001. — 167 с.
12. Кондратович О. Калиновий квіт Полісся : пісенні скарги краю / О. Кондратович. — Луцьк : Волин. обл. друкар., 2007. — 248 с.
13. Мацієвський І. Ігри та співголосся. Контонація. Музикологічні розвідки / І. Мацієвський. — Тернопіль : Астон, 2002. — 172 с.
14. Новгородова А. В. Постановка голосу в народному хорі : метод. матеріали. / А. В. Новгородова. — Х. : ХДАК, 1992. — 16 с.
15. Обрядово-творчість фольклорних осередків історичної Харківщини : метод. матеріали до засвоєння і творчого втілення обрядової та народно-пісенної культури / В. М. Осадча ; Харк. обл. центр нар. творчості. — Х. : Видавець Савчук О. О., 2010. — 134 с.
16. Організація та зміст становлення професійної підготовки в умовах національної системи освіти : зб. наук. пр. / за ред. Г. Є. Гребенюка. — Х. : Каравела, 1999. — 186 с. — (Проблеми сучасного мистецтва і культури).
17. Гуменюк А. Український народний хор : метод. поради / А. Гуменюк. — К. : Муз. Україна, 1969. — 118 с.

Рекомендовані збірки музичних творів.

1. Дитинство і народна культура Слобожанщини : матеріали фольклор.-етногр. експедицій 1992–2000 років / Харк. обл. центр нар. творчості. — Х. : Регіон-інформ, 2000. — 150 с.
2. Купальські пісні / упоряд. О. І. Дей. — К. : Муз. Україна, 1970. — 206 с.
3. Пісні Слобідської України. Вип. 1. Пісні Харківщини : фоногр. зб. / збір. робота, розшифровка нотних текстів та упоряд. Л. Новікової. — Х. : Майдан, 1996. — 187 с.
4. Пісні Слобідської України. Вип. 2. Записи з Лебединщини : фоногр. зб. / збір. робота, нотація О. І. Стеблянка. — Х. : Майдан, 1998. — 200 с.
5. Українські жартівливі пісні / упоряд., передм., прим. М. М. Красикова. — Х. : Фоліо, 2004. — 287 с.
6. Народні пісні. Записи Людмили Ефремової. — К. : Наук. думка, 2006. — 575 с.
7. Пісенний фольклор Харківщини у записах 1979–1983 рр. / зібрав, упоряд. і транскрибував О. Щетинський. — Х. : Акта, 2007. — 145 с.
8. Фольклорні осередки Харківщини / упоряд.: К. Дорохова, В. Осадча. — Х. : Регіон-інформ, 2002. — 379 с. — (Муравський шлях — 2002).
9. Обрядові пісні Слобожанщини (Сумський регіон) / Фольклор. записи та упоряд. В. В. Дубравіна. — Суми : Унів. кн., 2005. — 446 с. : ілюстр.
10. Традиційна народна культура Дворічанського району Харківської області / упоряд. М. О. Семенова. — Х. : Регіон-інформ, 2001. — 160 с.
11. Ступницький В. Пісні Слобідської України / В. Ступницький ; передм. В. М. Осадча. — Х. : Майдан, 2007. — 52 с.
12. Матвієнко Н. Ой, виорюнивку широкою / Н. Матвієнко. — К. : УЦНК «Музей Івана Гончара», 2003. — 276 с.
13. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями) : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистец. I–IV рівнів акредитації / А. І. Іваницький. — Вінниця : Нова книга, 2008. — 520 с.

14. Балади. Родинно-побутовістосунки / упоряд. О. І. Дей [та ін.]. — К. : Наук. думка, 1988. — 528 с.
15. Берегиня : укр. нар. пісні : пісенник / упоряд., передм. та прим. В. К. Борисенко. — К. : Муз. Україна, 1991. — 95 с. : нот.
16. Дзига : укр. дит. та молодечіігри та розваги / підред П. Г. Черемського. — Х. : Друк, 2000. — 520 с.
17. Жниварськіпісні : пісенник / упоряд., вступ. ст. О. Ю. Чебанюк. — К. : Муз. Україна, 1990. — 223 с.
18. Подільські колядки і щедрівки / упоряд. Широцький К. В. — Кам'янець-Подільський, 1991. — 32 с.
19. ПісніСумщини : укр. нар. пісні : пісенник / фольклор. записи та вступ. ст. В. В. Дубравіна ; редкол.: М. М. Гордійчук [та ін.]. — К. : Муз. Україна, 1989. — 503 с.
20. ПісніТернопільщини : календар.-обряд. та родинно-побут. лірика. Вип. 1 : пісенник / упоряд.: С. Стельмашук, П. К. Медведик. — К. : Муз. Україна, 1989. — 483 с.
21. Пісні з Поділля : укр. нар. пісні / фольклор. записи і упоряд. Якобчука О. М. — К. : Муз. Україна, 1989. — 183 с.
22. Народніпісні з батьківщиниІвана Франка / НАН України, Ін-т народознав. / зібрав та впоряд. В. Сокіл ; худож. оформл. Л. І. Чабана. — Л. : Каменяр, 2003. — 407 с. : мал., нот.
23. ПісніЧеркащини : добірка Леопольда Яценка — К. : Фонд Івана Гончара, 2004. — 57 с.
24. А вже весна воскресла : гаївкиПрикарпаття / збирач і упоряд. П. Свериданик. — Коломия : Світ, 1993. — 64 с.

Дискографія

1. Пісніукраїнськоїземлі [Звукозапис]. — К. : УКСП «Кобза», 1990. — 1 мк стерео.
2. Традиційнамузикаукраїнців [Звукозапис]. — К. : УЕЛФ, 1997. — 1 мк стерео.
3. Вітерстеповий. Музичний фольклор ЦентральноїУкраїни (с. Розумівка, с. ЛипняжкаКіровоградськоїобласті) [Звукозапис]. — К. : УЕЛФ : Комора, 1997. — 1 мк стерео.
4. ТрадиційнамузикаКиївщини. Лівобережжя (автентичневиконання) [Електронний ресурс]. — К. : О. Захаренко [Караван CD], 1997. — 1 ел. опт. диск.
5. Ой, як же булоізпреждивіка : традиційніпісніправобережноїКиївщини [Звукозапис]. — Мистецькаагенція «Саме так!» — К., 2001. — 1 мк стерео.
6. ПісніПолтавщини. Традиція села Ключниківки [Звукозапис]. — К. : УЕЛФ : Комора, 1997. — 1 мк стерео.
7. Ой ходив та й Донець... [Звукозапис] : обрядові та ліричніпісніХарківщини. — Х. : Студія Лева, Кобза., 1999. — 1 мк стерео.
8. Рано-рано да зйду на гору. ТрадиційнамузикаПолісся [Електронний ресурс] : у 2 ч. — К. : Культурологічнаекспедиція МНС України : УЕЛФ, 1997. — 1 ел. опт. диск.
9. ПіснісхідногоПоділля. Традиція села Кидрасівки [Електронний ресурс]. — Кіровоград-Київ (Rostokrecords), 2001. — 1 ел. опт. диск.
10. Карпатія [Звукозапис] : етнічнамузикаУкраїни. — Атлантик, 2003. — 1 мк стерео.
11. Чорнийпотік [Звукозапис] : етнічнамузикаУкраїни — Атлантик, 2003. — 1 мк стерео.
12. Зелений шум Полісся. Традиційна культура Поліського краю [Електронний ресурс]. — К. : Арт Екзистенція : УЕЛФ : Арт Велес, 2002. — 1 ел. опт. диск.
13. На нашійюлойци. ТрадиційнамузиказахідногоПолісся [Електронний ресурс]. — К. : Музикасвіту : Просвіта, 2004. — 1 ел. опт. диск. — (ЕтнічнамузикаУкраїни.

Українська колекція).

14. Бервінбервінковії [Електронний ресурс]. — К. : Атлантік : Просвіта, 2004. — 1 ел. опт. диск. — (Етнічна музика України. Українська колекція).
15. Святки: традиційна музика Полтавщини [Електронний ресурс]. — К. : Атлантік : Просвіта, 2004. — 1 ел. опт. диск. (Етнічна музика України. Українська колекція).
16. Рай розвився [Звукозапис] : християнські мотиви в українському фольклорі. — К. : Гурт «ДРЕВО», 2001. — 1 мк стерео.
17. Муравський шлях. Традиційні козацькі та ліричні пісні Харківщини та Полтавщини [Звукозапис]. — Х., 2000. — 1 мк стерео.
18. Коло роду [Звукозапис] : прогр. гурту дівчат театру «Обереги». — Х., 2000. — 1 мк стерео.
19. Гілка: пісні українських степів [Звукозапис]. — Варшава : КОКА, 1994. — 1 мк стерео.
20. Тріо «Золоті ключі» [Звукозапис] : пісні укр. народу. — КП «Оберіг-XXI», 1999. — 1 мк стерео.
21. Віклюбиш — не налюбисся [Електронний ресурс]. — Гурт «Божичі». — Lavina Music, 2007. — 1 ел. опт. диск.

Інформаційні ресурси

1. <http://photo.didjeridu.org.ua/hotynshchyna/Muzfolk.html>... Іваницький Анатолій Іванович - назва з екрана
2. <http://www.folk.org.ua/> Українська автентична музика _ назва з екрана
3. <https://sites.google.com/site/zpkkvitky/> Електронне видання прижиттєвих праць К. Квітки
4. http://photo.didjeridu.org.ua/hotynshchyna/books/umf_ka/umf_ka4.pdf Анатолій Іваницький Українська музична фольклористика _ назва з екрана
5. Наше. Тексти пісень з нотами. — Р/д : [http://nashe.com.ua/song].
6. *Ноти. Золотий фонд української естради.* — Р/д : [uaestrada.org/rizne/noty].
7. Українські народні пісні з нотами. — Р/д : [zamorodokan.livejournal.com/6042.html].

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
4. Інтернет-ресурси

Навчальне видання

СОЛЬНИЙ СПІВ

Програмата навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
025 «Музичне мистецтво»,
ОП «Народний спів»
I курс

Укладачі:

Осипенко Вікторія Володимирівна, кандидат мистецтвознавства, доцент

Комп'ютерний набір В. Осипенко

Комп'ютерна верстка В. Осипенко

План 2023

Підписано до друку _____ 2023 р. Формат 60x84/16

Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф

Ум. друк. арк. _____ Тираж 100. Зам № _____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4

Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК